

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА
САНАТОРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТА КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

В статті обґрунтовується необхідність застосування інноваційних підходів до управління санаторно-оздоровчими та курортними закладами. Наголошується на комплексності послуг даної сфери. Зазначається, що саме розвиток підприємств на інноваційній основі дозволить сформуванню конкурентні переваги та забезпечить конкурентоспроможність підприємств на ринку.

В статье обосновывается необходимость применения инновационных подходов к управлению санаторно-оздоровительными и курортными заведениями. Подчеркивается комплексности услуг данной сферы. Отмечается, что именно развитие предприятий на инновационной основе позволит сформировать конкурентные преимущества и обеспечит конкурентоспособность предприятий на рынке.

In the article the necessity of applying innovative approaches to managing health-wellness and spa facilities. Emphasis on comprehensive services of this sector. It is noted that this development of enterprises based on innovation will create competitive advantage and ensure competitiveness of the market.

Ключові слова: курортно-рекреаційна сфера, інновації, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність підприємств.

Пошук нових методів ефективного управління в курортно-рекреаційній сфері є дуже актуальним питанням у сучасних умовах господарювання та потребує нагального вирішення. Таку постановку питання зумовлює той факт, що на сьогодні розвиток курортно-рекреаційного комплексу характеризується суперечністю між потенційними можливостями забезпечення конкурентоспроможності лікувально-оздоровчих послуг на ринку та небезпекою для функціонування курортів внаслідок різних факторів, основними з яких є: фізичний та моральний знос матеріально-технічної бази закладів, застарілі технології та устаткування, в т.ч. комунальна інфраструктура.

Незважаючи на те, що Закарпатська область має одні з найбільших в Україні запаси природно-рекреаційних ресурсів та відомість на ринку рекреаційно-курортних послуг, однак існуючі проблеми перешкоджають ефективному функціонуванню закладів та роблять їх неконкурентоспроможними, особливо порівняно із закордонними аналогами.

Високий рівень конкуренції, що характерний для сучасного ринку санаторно-курортних послуг, обумовлює необхідність інноваційного розвитку курортно-рекреаційної сфери. Дослідження щодо інноваційного розвитку підприємницьких структур в Україні знайшли своє відображення в наукових працях М.Долішнього, В.Александрової, Ю.Бажала, Н.Чухрай, М.Гербут, С.Харичкова та інших. Проте дослідженням щодо розвитку інноваційної діяльності саме в курортно-рекреаційній сфері достатньої уваги приділено не було. Тому метою статті є обґрунтувати необхідність застосування інноваційних підходів до управління санаторно-оздоровчими та курортними закладами як

засобу забезпечення їх конкурентоспроможності.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення низки взаємопов'язаних завдань, а саме: визначити основні чинники, що роблять неконкурентоспроможними підприємства рекреаційно-курортної сфери Закарпатської області; охарактеризувати специфіку інноваційних процесів у діяльності санаторно-оздоровчих та курортних закладів; наголосити на комплексності послуг даної сфери; виділити головні завдання інноваційної діяльності для забезпечення конкурентоспроможності сучасних підприємств галузі.

Європейські країни лідирують серед інших регіонів світу за розвитком санаторно-курортного туризму. З античних часів на їх території функціонують відомі бальнеологічні курорти. Закарпатська область по забезпеченню бальнеологічними ресурсами нітрохи не поступається їм, проте програє в плані матеріально-технічного забезпечення, комфортабельності перебування та сервісному обслуговуванні, а також застарілому за європейськими мірками медичному обладнанні. Як наслідок, іноземні туристи та більша частина заможних вітчизняних туристів надають перевагу відпочинку в європейських оздоровчо-курортних закладах. Ті кошти, які могли б отримувати вітчизняні санаторно-оздоровчі та курортні заклади і спрямовувати їх на свій подальший розвиток, осідають у закордонних закладах схожого типу.

Виходом з ситуації, що склалася, має стати розроблення стратегії розвитку підприємств санаторно-оздоровчих та курортних закладів на інноваційній основі.

Згідно з Законом України, «Інновації – це новостворені (засновані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери, а інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, що зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг» [2].

Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [2] визначає інноваційний потенціал як сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки.

В Україні, незважаючи на потужний інтелектуальний потенціал та наукові розробки, інноваційна діяльність не розвивається достатньою мірою. Найбільшою загрозою ефективному впровадженню інноваційних технологій стає відсутність необхідних коштів у підприємницьких структур. Як наслідок - обмеження можливості підвищення конкурентоспроможності та завоювання конкурентних переваг. Також керівний склад підприємств часто негативно та з

обережністю ставиться до будь-яких інновацій, хоча, як відомо, вдало розроблені (впроваджені) інновації – це основа конкурентоспроможності будь-якого підприємства.

В умовах ринкової економіки змінюються підходи до управління санаторно-оздоровчими та курортними закладами. Сучасні умови функціонування змушують підприємства рекреаційно-курортної сфери застосовувати інноваційні підходи в своїй діяльності.

В минулому санаторно-курортні та оздоровчі заклади Закарпаття орієнтували свою діяльність на масове оздоровлення громадян. Закарпатська область мала репутацію всесоюзної здравниці. Відпочивати в цих закладах вважалося дуже престижним, тому путівки реалізовувалися всі й швидко, часто наявні заклади були перевантаженими. Переваги такої ситуації для цих закладів очевидні. Все змінилося з переходом економіки України на ринкову основу господарювання. В нових умовах санаторно-курортні та оздоровчі заклади повинні були самостійно дбати про продаж основної частини путівок та самостійно забезпечити собі конкурентні позиції на ринку.

В сучасних умовах ринкових відносин основна увага зосереджується на якість оздоровчого процесу, що передбачає впровадження нових методів профілактичного лікування й оздоровлення, реабілітації, використання сучасних технологій діагностики, вивчення та застосування нетрадиційних методів медицини.

Санаторно-курортна послуга є комплексною, оскільки включає основні і додаткові послуги. Основними послугами цих закладів є: оздоровчі (медичні), проживання, харчування; додаткові – екскурсійні, розважальні, побутові та ін. Отже, активізація інноваційних процесів у санаторно-оздоровчих та курортних закладах передбачає реалізацію нововведень не тільки у вузькому напрямку (наприклад, удосконалення методики надання медичних процедур), а охоплює всі напрями діяльності, що впливають на ефективність показників діяльності, зокрема, система управління (в т.ч. менеджмент персоналу), маркетинг, фінанси, постачання та ін.

При розробці інноваційних підходів розвитку треба враховувати, що споживач приймає рішення про придбання путівки не тільки керуючись лікувальною спеціалізацією закладу та ціною, а й комфортабельністю перебування, сервісним обслуговуванням, кваліфікацією персоналу, іміджем закладу, пропозиціями культурно-розважального відпочинку.

Не менш важливе значення має персонал, оскільки інноваційні підходи не можна реалізувати без залучення персоналу, тому робота в даному напрямку передбачає: ефективну програму мотивації працівників, підвищення їх кваліфікації, виявлення творчих здібностей, створення відповідних економічних, соціальних, морально-психологічних передумов розвитку.

Отже, враховуючи специфіку роботи санаторно-оздоровчих та курортних закладів, можна виділити такі завдання інноваційної діяльності:

- ❖ впровадження інноваційного управління на маркетинговій основі;
- ❖ вдосконалення методології та розробка нових методик лікування;
- ❖ забезпечення сучасним медичним обладнанням;
- ❖ оновлення та модернізація матеріально-технічної бази;
- ❖ постійне удосконалення надаваних послуг та розробка нових пропозицій послуг;
- ❖ впровадження наукомістких та ресурсозберігаючих технологій;
- ❖ введення кваліфікаційних новацій для персоналу.

Таким чином, курортно-рекреаційна сфера має чітко виражений інноваційний характер, оскільки передбачає постійне оздоровлення різних ринкових сегментів споживачів, а дану мету можна досягнути лише за рахунок інноваційного підходу щодо надання комплексу послуг. Саме інноваційний розвиток підприємств цієї сфери дозволить сформувати конкурентні переваги та досягти високого рівня конкурентоспроможності шляхом мобілізації інноваційного потенціалу.

В подальших наукових дослідженнях доцільно аналізувати вплив та оцінку ефективності інноваційних вкладень на конкурентоспроможність підприємств досліджуваної сфери.

Список використаних джерел:

1. Апрасанін О.Д. Інноваційний менеджмент: Монографія / О.Д.Апрасанін. – К.: Афіша, 2005. – 311 с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. – С.266. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 338.48

І.В.Свида, к.е.н.,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачеве

СУЧАСНІ ФОРМИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Обґрунтовано перспективність розвитку екстремальних видів туризму в Закарпатській області.

Обоснована перспективність розвитку екстремальних видів туризму в Закарпатской области.

Grounded perspective of extreme kinds of tourism in the Transcarpathian region.

Ключові слова: екстремальний туризм; гірські, наземні, повітряні, водні види екстремального туризму; міжнародний ринок туристичних послуг.

Туризм в уяві більшості людей пов'язаний з відпочинком, новими враженнями, задоволенням. На сьогодні туризм є невід'ємною частиною життя людини, оскільки пов'язаний з закономірним бажанням людини мандрувати та відвідувати нові місця, країни, ознайомлюватися з унікальними природними та рекреаційними ресурсами, а також культурними та етнографічними особливостями населення.

Екстремальний туризм є одним з найперспективніших у світі, оскільки розвивається швидкими темпами. Все більше людей надають перевагу